

Patriarhie, civilizație și originile genului

John Zerzan

Civilizația, fundamental vorbind, este istoria dominației naturii și a femeii. Patriarhia înseamnă dominația asupra femeilor și a naturii. Sunt cele două instituții sinonime la bază?

Filosofia a ignorat în mare parte acest domeniu vast al suferinței care s-a desfășurat de la începuturile diviziunii muncii. Hélène Cixous numește istoria filosofiei ca fiind “un lanț de tați”. Femeile sunt la fel de absente de la ea ca suferință, și sunt cu siguranță cele mai apropiate rude.

Camille Paglia, anti-feminist și teoretician literar, meditează asupra civilizației și a femeii:

Când văd o macara gigant trecând pe un camion-platformă, mă opresc în venerație și respect, precum s-ar face la o slujbă religioasă. Ce putere de concepere: ce grandoare: aceste macarale ne leagă de Egiptul antic, unde arhitectura monumentală a fost imaginată și realizată pentru prima oară. Dacă civilizația ar fi fost lăsată în mâinile femeilor, încă am mai fi locuit în colibe de iarbă¹.

Multe “glorii” ale civilizației și dezinteresul femeilor în acestea. Pentru unii dintre noi „colibele de iarba”, nu reprezintă calea cea greșită, cea a opresiunii și a distrugerii. În lumina civilizației tehnologice care ne împinge spre moarte, de am mai trăi în colibe de iarbă!

Femeile și natura sunt universal devalorizate de către paradigma dominantă, și, cine nu vede unde a dus acest lucru? Ursula Le Guin ne oferă o variantă corectă și sănătoasă pentru demiterea lui Paglia a amândouă:

Omul civilizat spune: Eu sunt de Sinele, Eu sunt Stăpânul, tot restul este altceva – în afara, dedesupt, sub, aservit. Eu dețin, Eu folosesc, Eu explorez, Eu exploatez, Eu controlez. Ceea ce fac eu este ceea ce contează. Ceea ce contează este ceea ce vreau. Eu sunt ceea ce sunt, iar restul sunt femei și sălbăticie, pe care eu să le folosesc cum consider de cuviință².

Există cu siguranță mulți oameni care cred că civilizațiile timpurii au fost matriarhale. Dar nici un antropolog sau arheolog, inclusiv feministe, nu au găsit dovezi de astfel de societăți. „Căutarea pentru o cultură cu adevărat egalitară, mai ales matriarhală, s-a dovedit a fi zadarnică”, conchide Sherry Ortner.³

Totuși a fost o perioadă lungă de timp când femeile au fost în general mai puțin supuse bărbaților, înainte ca cultura definită de către masculi să devină fixă sau universală. Începând cu anii ‘70, antropologi precum Adrienne Zihlman, Tanner Nancy și Dahlberg Frances⁴, au corectat accentele puse mai devreme sau stereotipurile „Omul Vânător” preistoric, opuse „Femeii Culegătoare.” Cheia aici este faptul că, în medie, societățile pre-agricole organizate în bande strângeau aproximativ 80 la sută din hrana lor din cules și 20 la sută din vânătoare. Este posibil să se supraestimeze distincția dintre vânătoare/culegere, trecându-se cu vederea peste aceste grupuri în care femeile au vânat și bărbați au cules.⁵ Dar, autonomia femeilor în societățile de culegători își are rădăcinile în faptul că resursele materiale pentru subsistență erau disponibile în mod egal atât femeilor cât bărbaților în domeniile lor de activitate.

În contextul general al ethosului egalitarist de vânător-culegător sau a societăților de culegători, antropologi precum Eleanor Leacock, Draper și Patricia Caulfield Mina au descris o relație, în general

---

¹ Camille Paglia, *Sexual Personae: Art and Decadence from Nefertiti to Emily Dickinson* (Yale University Press: New Haven, 1990), p. 38.

² Ursula Le Guin, “Women/Wildness,” în Judith Plant, ed., *Healing the Wounds* (New Society: Philadelphia, 1989), p. 45.

³ Sherry B. Ortner, *Making Gender: the Politics and Erotics of Culture* (Beacon Press: Boston, 1996), p. 24. Vezi și: Cynthia Eller, *The Myth of Patriarchal Prehistory: Why an Invented Past Won't Give Women a Future* (Beacon Press: Boston, 2000).

⁴ De exemplu, Adrienne L. Zihlman and Nancy Tanner, “Gathering and Hominid Adaptation,” în Lionel Tiger and Heather Fowler, eds., *Female Hierarchies* (Berkeley: Chicago, 1978); Adrienne L. Zihlman, “Women in Evolution,” *Signs* 4 (1978); Frances Dahlberg, *Woman the Gatherer* (Yale University Press: New Haven, 1981); Elizabeth Fisher, *Woman's Creation: Sexual Evolution and the Shaping of Society* (Anchor/ Doubleday: Garden City NY, 1979).

⁵ James Steele și Stephan Shennan, eds., *The Archaeology of Human Ancestry* (Routledge: New York, 1995), p. 349. Also, M. Kay Martin și Barbara Voorhies, *Female of the Species* (Columbia University Press: New York, 1975), pp 210–211, de exemplu.

egală între bărbați și femei.⁶ În astfel de situații în care persoana care procura ceva și distribuia tuturora și în cazul în care femeile procurau aproximativ 80 la suta din hrană, femeile erau cele care determinau mișcările bandei sociale și alegeau locațiile pentru a face tabăra. În mod similar, dovezile indică faptul că atât femeile cât și bărbații au făcut uneltele de piatră folosite de popoarele pre-agricole.⁷

Cu un Pueblo matrilocat, irochezii, poporul Crow, și alte grupuri de indieni americani, femeile puteau termina o relație de căsătorie în orice moment. În general, bărbați și femei din societățile de bandă se mișcau liberi și pașnic de la o bandă la alta, precum în sau în afara unei relații.⁸ În conformitate cu Rosalind Miles, bărbații nu numai că nu porunceau sau exploatau munca femeilor, ci „ei exercitau un control redus sau inexistent asupra trupurilor femeilor sau a copiilor lor, fetișul virginității sau castității nefiind prezent, cererile exclusivității sexuale de la femei fiind inexistente.”⁹ Zubeeda Banu Quraishy oferă un exemplu african: „asocierile de gender ale oamenilor Mbuti s-au caracterizat prin armonie și cooperare.”¹⁰

Și totuși, se miră unii, a fost situația într-adevăr atât de roză? Având în vedere o devalorizare aparent universală a femeii, care variază în formele sale, dar nu și în esență, problema de *când* și *cum* a fost practic altfel încă persistă. Există o divizare fundamentală a existenței sociale în funcție de gen, și o ierarhie evidentă a acestui decalaj. Pentru filosoful In Jane, cele mai profunde dualisme, inclusiv cele de subiect-obiect și minte-corp, sunt o reflectare a lipsei de unitate a genurilor.¹¹

Genul nu este același cu distincția fizică/fiziologice dintre sexe. Este o clasificare culturală și de status împământenite într-o diviziune sexuală a muncii, care ar putea fi forma culturală unică de cea mai mare importanță. Dacă genul introduce și legitimează inegalitatea și dominația, ce ar putea fi mai important pentru a pune sub semnul întrebării? Deci, în termeni de origine – și în ceea ce privește viitorul nostru – întrebarea societății umane fără gen se prezintă.

Noi știm că diviziunea muncii a dus la domesticire și civilizație și conduce sistemul globalizat al dominației de astăzi. Aparent, diviziunea sexuală impusă a muncii a fost una din primele ei forme și a avut de asemenea ca efect formarea genurilor.

Schimbul de produse alimentare nu a mai fost recunoscut ca fiind o marcă a vieții de căutător de hrană. Partajarea responsabilității pentru îngrijirea copiilor, care poate fi încă văzută printre puținele societăți de vânători-culegători rămase, în contrast cu viața privatizată și izolată de familie în civilizație. Ceea ce credem despre familie nu este deloc o instituție eternă, nimic mai mult decât grija maternă exclusivistă care a fost inevitabilă în evoluția umană.¹²

Societatea este integrată prin diviziune a muncii și familia este integrată prin diviziunea sexuală a muncii. Nevoia de integrare vorbește despre o tensiune, o ruptură care necesită o bază pentru coeziune sau solidaritate. În acest sens, Testart are dreptate: „rudenia inerentă este ierarhie”.¹³ Și cu baza lor în diviziunea muncii, relațiile de rudenie devin relații de producție. „Genul este inerent în însăși natura de

---

⁶ Leacock este printre cei mai insistenți, susținând că, indiferent că dominația masculină există în societățile supraviețuitoare de acest fel este din cauza efectelor de dominație colonială. Vezi Eleanor Burke Leacock, “Women’s Status in Egalitarian Society,” *Current Anthropology* 19 (1978); și al ei *Myths of Male Dominance* (Monthly Review Press: New York, 1981). See also S. and G. Cafferty, “Powerful Women and the Myth of Male Dominance in Aztec Society,” *Archaeology from Cambridge* 7 (1988).

⁷ Joan Gero și Margaret W. Conkey, eds., *Engendering Archaeology* (Blackwell: Cambridge MA, 1991); C.F.M. Bird, “Woman the Toolmaker,” în *Women in Archaeology* (Research School of Pacific and Asian Studies: Canberra, 1993).

⁸ Claude Meillasoux, *Maidens, Meal and Money* (Cambridge University Press: Cambridge, 1981), p. 16.

⁹ Rosalind Miles, *The Women’s History of the World* (Michael Joseph: London, 1986), p. 16.

¹⁰ Zubeeda Banu Quraishy, “Gender Politics in the Socio-Economic Organization of Contemporary Foragers,” în Ian Keen and Takako Yamada, eds., *Identity and Gender in Hunting and Gathering Societies* (National Museum of Ethnology: Osaka, 2000), p. 196.

¹¹ Jane Flax, “Political Philosophy and the Patriarchal Unconscious,” în Sandra Harding and Merrill B. Hintikka, eds., *Discovering Reality* (Reidel: Dordrecht, 1983), pp 269–270.

¹² See Patricia Elliott, *From Mastery to Analysis: Theories of Gender in Psychoanalytic Feminism* (Cornell University Press: Ithaca, 1991), e.g. p. 105.

¹³ Alain Testart, “Aboriginal Social Inequality and Reciprocity,” *Oceania* 60 (1989), p. 5.

rudenie”, după cum subliniază Cucchiari, “care nu ar putea exista fără ea.”¹⁴ În acest domeniu, rădăcinile dominației naturii precum și a femeii pot fi explorate .

Așa cum societățile de bandă a căutătorilor de hrană au cedat în fața rolurilor specializate, structurile de rudenie au format infrastructura de relaționare care s-a dezvoltat în direcția inegalității și a puterii. Femeile au devenit într-un mod tipic imobilizate de către îngrijirea personală a copilului; acest model s-a adâncit mai târziu, dincolo de cerințele presupuse de acest rol al genului. Această separare pe bază de gen și diviziune a muncii a început să apară în perioada tranziției de la epoca paleoliticului mijlociu la epoca paleoliticului superior.¹⁵

Genul și sistemul de rudenie sunt constructe culturale stabilite deasupra și împotriva subiecților biologici implicați, „mai presus de toate o organizație simbolică de comportament”, potrivit Julietei Mitchell.¹⁶ Ar fi mai elocvent să ne uităm la cultura simbolică în sine ca fiind necesită de către societatea de gen, de „nevoia de a media simbolic un cosmos grav dihotomizat.”¹⁷ Întrebarea care-a-venit-prima se prezintă și este dificilă de rezolvat. Este clar, totuși, că nu există nici o dovadă a activității simbolice (de exemplu, picturi rupestre) până în momentul în care sistemul de gen, bazat pe diviziunea sexuală a muncii, era pe cale să apară.¹⁸

Prin paleoliticul superior, epoca din imediata apropiere a revoluției neolitice a domesticirii și civilizației, revoluția de gen câștigase deja. Semne masculine și feminine sunt prezente în prima artă rupestră dintr-o peșteră, acum aproximativ 35.000 de ani. Conștiința de gen apare ca un ansamblu atotcuprinzător de dualități, un spectru al societății divizate. În noua polarizare, activitatea devine legată de gen și definită de gen. Rolul de vânător, ca de exemplu, se dezvoltă în strânsă legătură cu bărbații, cerințele atribuite genului masculin fiind trăsăturile dezirate.

Ceea ce a fost mult mai unitar sau generalizat, cum ar fi căutarea hranei în grup, responsabilitatea comună pentru creșterea copiilor, au devenit acum sfere separate, în care gelozia și posesivitatea sexuală apare. În același timp, simbolicul apare ca o sferă sau realitate separată. Acest lucru este relevant în ceea ce privește conținutul de artă, precum și sub forma ritualului și practica sa. Este periculos să extrapolăm de la prezent la trecut distanțat, însă culturile supraviețuitoare non-industrializate ne pot oferi niște răspunsuri. Poporul Bimin-Kushusmin din Papua Noua Guinee, de exemplu, văd scindarea dintre masculin și feminin ca fiind ceva fundamental și definitoriu. “Esența” masculină”, numită *finiik*, nu semnifică doar calitățile puternice, războinice, ci și cele de ritual și de control. “Esența” feminină, sau *khaapkhabuurien*, este una sălbatică, impulsivă, senzuală, și ignorantă față de ritual.¹⁹ În mod similar, poporul Mansi, din nord-vestul Siberiei, a impus restricționări severe cu privire la implicarea femeilor în practicile rituale.²⁰ Privind societățile de bandă, nu este nici o exagerare să spunem că prezența sau absența ritualului este crucială pentru problema de subordonare a femeilor.²¹ Gayle Rubin, concluzionează că „înfrângerea globală și istorică a femeii a avut loc o dată cu originile culturii și a premisei culturii.”²²

---

¹⁴ Salvatore Cucchiari, “The Gender Revolution and the Transition from Bisexual Horde to Patrilocal Band,” in Sherry B. Ortner and Harriet Whitehead, eds., *Sexual Meanings: The Cultural Construction of Gender and Sexuality* (Cambridge University Press: Cambridge UK, 1984), p. 36. Acest eseu este o importanță majoră.

¹⁵ Olga Soffer, “Social Transformations at the Middle to Upper Paleolithic Transition,” in Günter Brauer and Fred H. Smith, eds., *Replacement: Controversies in Homo Sapiens Evolution* (A.A. Balkema: Rotterdam 1992), p. 254.

¹⁶ Juliet Mitchell, *Women: The Longest Revolution* (Virago Press: London, 1984), p. 83.

¹⁷ Cucchiari, op.cit., p. 62.

¹⁸ Robert Briffault, *The Mothers: the Matriarchal Theory of Social Origins* (Macmillan: New York, 1931), p. 159.

¹⁹ Theodore Lidz și Ruth Williams Lidz, *Oedipus in the Stone Age* (International Universities Press: Madison CT, 1988), p. 123.

²⁰ Elena G. Fedorova, “The Role of Women in Mansi Society,” in Peter P. Schweitzer, Megan Biesele and Robert K. Hitchcock, eds., *Hunters and Gatherers in the Modern World* (Berghahn Books: New York, 2000), p. 396.

²¹ Steven Harrall, *Human Families* (Westview Press: Boulder CO, 1997), p. 89. “Examples of the link between ritual and inequality in forager societies are widespread,” potrivit lui Stephan Shennan, “Social Inequality and the Transmission of Cultural Traditions in Forager Societies,” in Steele and Shennan, op.cit., p. 369.

²² Gayle Rubin, “The Traffic in Women,” *Toward an Anthropology of Women* (Monthly Review Press: New York, 1979), p. 176.

Creșterea simultană a culturii simbolice și a vieții de gen nu este o coincidență. Fiecare dintre ele implică o schimbare de bază de la viața non-separată și non-ierarhizată. Logica de dezvoltare și extindere este un răspuns la tensiunile și inegalitățile pe care le încarnează, ambele sunt dialectic interconectate la o formă mai veche a diviziunii artificiale a forței de muncă.

Curând după alterarea genului/simbolicului, a venit un alt Salt Uriaș Înainte, în agricultură și civilizație. Acesta este definitivul imperativ „deasupra naturii”, trecând peste ultimele două milioane de ani de non-dominanție informațională și de intimitate cu natura. Această schimbare a fost decisivă, fiind precum o consolidare și intensificare a diviziunii muncii. Meillasoux ne amintește de începuturile sale:

Nimic din natură nu ne explică diviziunea sexuală a muncii, nici instituțiile precum ar fi căsătoria, conjugalitatea sau filiația paternă. Toate sunt impuse asupra femeilor prin constrângere, toate sunt, prin urmare, faptele civilizației care trebuie să fie explicate, nu să fie utilizate ca explicații.²³

Kelkar și Nathan, de exemplu, nu au prea găsit specializări bazate pe gen în rândul vânătorilor-culegători din vestul Indiei, față de cultivatorii de acolo.²⁴ Tranziția de la culegere la producția de alimente a adus schimbări radicale similare în societățile de peste tot. Este instructiv, pentru a cita un alt exemplu mai apropiat de zilele noastre, faptul că poporul Muskogee din sud-estul american a confirmat valoarea intrinsecă a neîmblânzitei și nedomesticitei păduri; coloniștii civilizatori au atacat această poziție în încercarea de a înlocui tradiția Muskogee matrilineală cu relațiile patrilineale.²⁵

Locul de transformare a sălbăticiiei către cultural este domiciliul, căci treptat-treptat, femeile devin limitate la orizont. Domesticirea este întemeiată aici (de asemenea și etimologic, de la *domus* din latină, sau gospodărie): roboți de lucru, mai puțină vigurozitate decât la cules, mai mulți copii, și o speranță de viață mai mică decât bărbații, sunt printre caracteristicile de existență agricolă a femeilor.²⁶ Aici apare o altă dihotomie, distincția dintre muncă și non-muncă, care pentru atât de multe generații nu exista. Din spațiul de producție bazat pe gen și a extinderii sale constante vin bazele ulterioare ale culturii și mentalității noastre.

Imobilizate, în cazul în care nu sunt pe deplin pacificate, femeile sunt definite ca fiind pasive. Precum natura, de valoare ca fiind ceva menite să producă; în așteptarea fertilizării, de activare din afara sa. Femeile trăiesc trecerea de la autonomie și de egalitate relativă în grupuri mici, mobile și anarhice la statutul de controlate, în localitățile mari, complexe și reglementate.

Mitologia și religia, despăgubirile societății divizate, mărturisesc respectiv la poziția redusă a femeilor. În Grecia lui Homer, terenul necultivat (nu cel domesticit de cultura de cereale) a fost considerat feminin, lăcașul lui Calypso din Circe, de Sirene, care l-au ispitit pe Odiseu să-și abandoneze munca civilizației. Ambele, atât terenurile cât și femeile sunt din nou subiecte ale dominației. Dar acest imperialism lasă urmele unei conștiințe vinovate, ca și în pedepsele celor asociați cu domesticirea și tehnologia, din poveștile despre Prometeu și Sisif. Proiectul agriculturii a fost simțit în unele zone mai mult decât

²³ Meillasoux, op.cit., pp 20–21.

²⁴ Citat de către Indra Munshi, “Women and Forest: A Study of the Warlis of Western India,” în Govind Kelkar, Dev Nathan and Pierre Walter, eds., *Gender Relations in Forest Societies in Asia: Patriarchy at Odds*(Sage: New Delhi, 2003), p. 268.

²⁵ Joel W. Martin, *Sacred Revolt: The Muskogees’ Struggle for a New World* (Beacon Press: Boston, 1991), pp 99, 143.

²⁶ Producția de porumb, una dintre contribuțiile Americii de Nord la domesticirea, “a avut un efect extraordinar asupra muncii femeilor și a sănătății femeilor.” Statutul femeii, „a fost cu siguranță subordonat celui al bărbaților în cele mai multe dintre societățile horticole de [ceea ce este acum] estul Statelor Unite”, în perioada primului contact european. Referința este din Karen Olsen Bruhns și Karen E. Stothert, *Women in Ancient America* (University of Oklahoma Press: Norman, 1999), p. 88. De asemenea, de exemplu, Gilda A. Morelli, “Growing Up Female in a Farmer Community and a Forager Community,” în Mary Ellen Mabeck, Alison Galloway and Adrienne Zihlman, eds., *The Evolving Female* (Princeton University Press: Princeton, 1997): “Tinerii copii culegători Efe [Zair] cresc într-o comunitate în care relația dintre bărbați și femei este mult mai egalitară decât este relația dintre bărbații și femeile agricultori” (p. 219). Vezi de asemenea Catherine Panter-Brick and Tessa M. Pollard, “Work and Hormonal Variation in Subsistence and Industrial Contexts,” în C. Panter-Brick and C.M. Worthman, eds., *Hormones, Health, and Behavior* (Cambridge University Press: Cambridge, 1999), în termeni de câtă muncă este depusă, în comparație cu bărbații, de către femei care sunt fermieri vs. acelea care culeg.

altele, ca fiind o infracțiune; drept urmare, întâmplarea violului din poveștile despre Demeter. În timp ce pierderile cresc, marile relații mitice grecești dintre mamă-fiică – Demeter-Kore, Clitemnestra-Iphigenia, Jocasta-Antigona, de exemplu – dispar.

În Geneză, prima carte a Bibliei, femeia se naște din corpul bărbatului. Căderea din Eden reprezintă sfârșitul vieții de vânător-culegător, expulzarea în agricultură și muncă grea. Vina este dată pe Eva, desigur, care poartă stigmatul Căderii.²⁷ Destul de ironic faptul că domesticirea este teama și refuzul naturii și a femeii, în timp ce mitul Grădinii dă vina pe victima principală a scenariului, în realitate.

Agricultura este o cucerire care îndeplinește ceea ce a început cu formarea genului și dezvoltarea. În pofida prezenței figurilor zeitelor, căsătorite cu piatra de temelie a fertilității, cultura neolitică este, în general, foarte preocupată de virilitate. Plecând de la dimensiunile emoționale ale acestui masculinism, cum vede Cauvin situația, domesticirea animalelor trebuie să fi fost în principal o inițiativă a genului masculin.²⁸ Distanțarea și accentul pus pe putere au fost cu noi încă de la început; expansiunea frontierelor, de exemplu, în timp ce energia masculină supune natura femeii, frontieră după frontieră.

Această traiectorie a atins proporții copleșitoare, și ni se spune din toate părțile că nu putem evita angajamentul nostru cu tehnologia omniprezentă. Dar patriarhia, de asemenea, este peste tot, și din nou inferioritatea naturii este presupusă. Din fericire, „multe feministe”, spune Carol Stabile, susțin că, „o respingere a tehnologiei este fundamental identică cu o respingere a patriarhatului.”²⁹

Există alte feministe care pretind că o parte a întreprinderii tehnologice, care postulează o “evadare din corp” virtuală, și din istoria subjugării lor de gen. Dar acest zbor este unul iluzoriu, o uitare a întregii situații și logici a instituțiilor opresive care alcătuiesc patriarhatul. Viitorul dezîntruchipat al high-tech-ului poate fi doar aceeași linie distructivă.

Freud a considerat asumarea unui invidid a unui gen ca fiind fundamental, atât cultural și psihologic. Dar teoriile sale deja presupun o prezență a subiectivității genurilor, apărând astfel multe întrebări. Diferite considerații rămâne nesoluționate, cum ar fi genul ca o expresie a relațiilor de putere, și faptul că ne naștem pe această lume ca și creaturi bisexuale.

Carla Freeman pune o întrebare pertinentă cu eseu ei intitulat, „Este Local: Global ca Feminin: Masculin? Regândirea genului globalizării „.”³⁰

Criza generală a modernității își are rădăcinile în impunerea de gen. Separarea și inegalitatea începe aici, în perioada în care cultura simbolică apare de sine stătătoare, în curând devenind definitivă sub forma domesticizării și a civilizației: patriarhatul. Ierarhia de gen nu mai poate fi reformată precum sistemul de clasă sau globalizarea. Fără o profundă eliberare radicală a femeilor suntem constrânși la escrocheriile mortale și mutilările care distribuie un sunet înfricoșător peste tot. Integralitatea originală inexistenței a genului ar putea fi o rețetă pentru salvarea noastră.

Note:

---

²⁷ Oamenii Etoro din Papua Noua Guinee au un mit foarte asemănătoare, în care Nowali, cunoscută pentru priceperea ei de vânătoare, poartă responsabilitatea pentru căderea Etoro de la o stare de bine. Raymond C. Kelly, *Constructing Inequality* (University of Michigan Press: Ann Arbor, 1993), p. 524.

²⁸ Jacques Cauvin, *The Birth of the Gods and the Origins of Nature* (Cambridge University Press: Cambridge, 2000), p. 133.

²⁹ Carol A. Stabile, *Feminism and the Technological Fix* (Manchester University Press: Manchester, 1994), p. 5.

³⁰ Carla Freeman, “Is Local:Global as Feminine:Masculine? Rethinking the Gender of Globalization,” *Signs* 26 (2001).

Biblioteca Anarhistă

John Zerzan
Patriarhie, civilizație și originile genului

Preluat la 15.12.2022 de la
<https://centruldecultura.wordpress.com/2012/07/03/patriarhie-civilizatie-si-originile-genului-john-z>

ro.theanarchistlibrary.org